

Aanvullend onderzoek Gestreepte waterroofkever, Groene glazenmaker en Grote modderkruiper in verband met de uitbreiding van de Ekers in Joure

Opdrachtgever	Gemeente De Fryske Marren
Referentie	Schut, E. 2018. Aanvullend onderzoek Gestreepte waterroofkever, Groene glazenmaker en Grote modderkruiper in verband met de uitbreiding van de Ekers in Joure. A&W-notitie 3070_1. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
Projectcode	3070dee
Status	Definitief
Datum	15 november 2018
Projectleider	E. Schut
Autorisatie	R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
 2. Methode aanvullend onderzoek
 3. Resultaten
 4. Effectbeoordeling
 5. Conclusies
- Literatuur

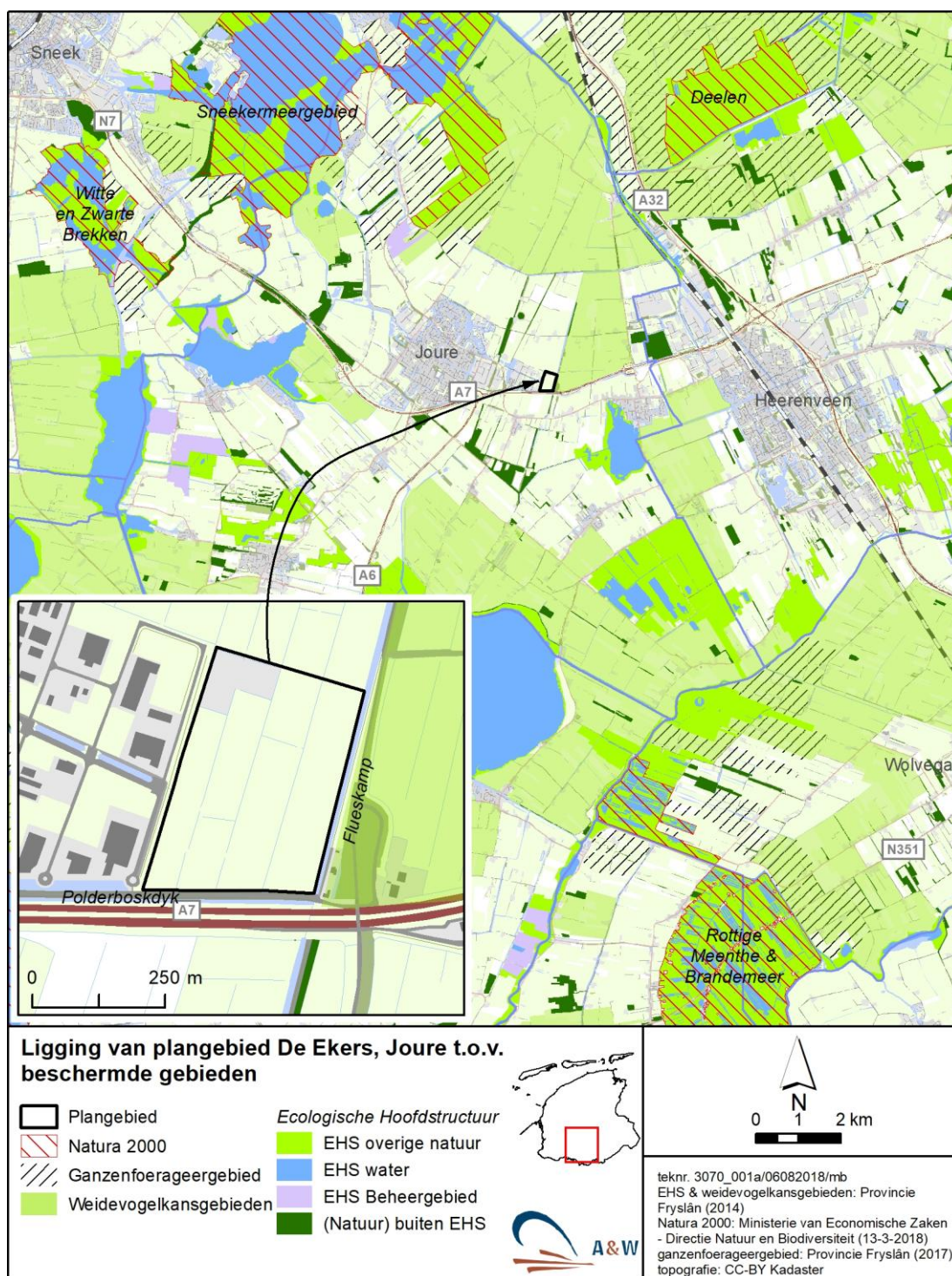
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2, 9269 TZ Feanwâlden

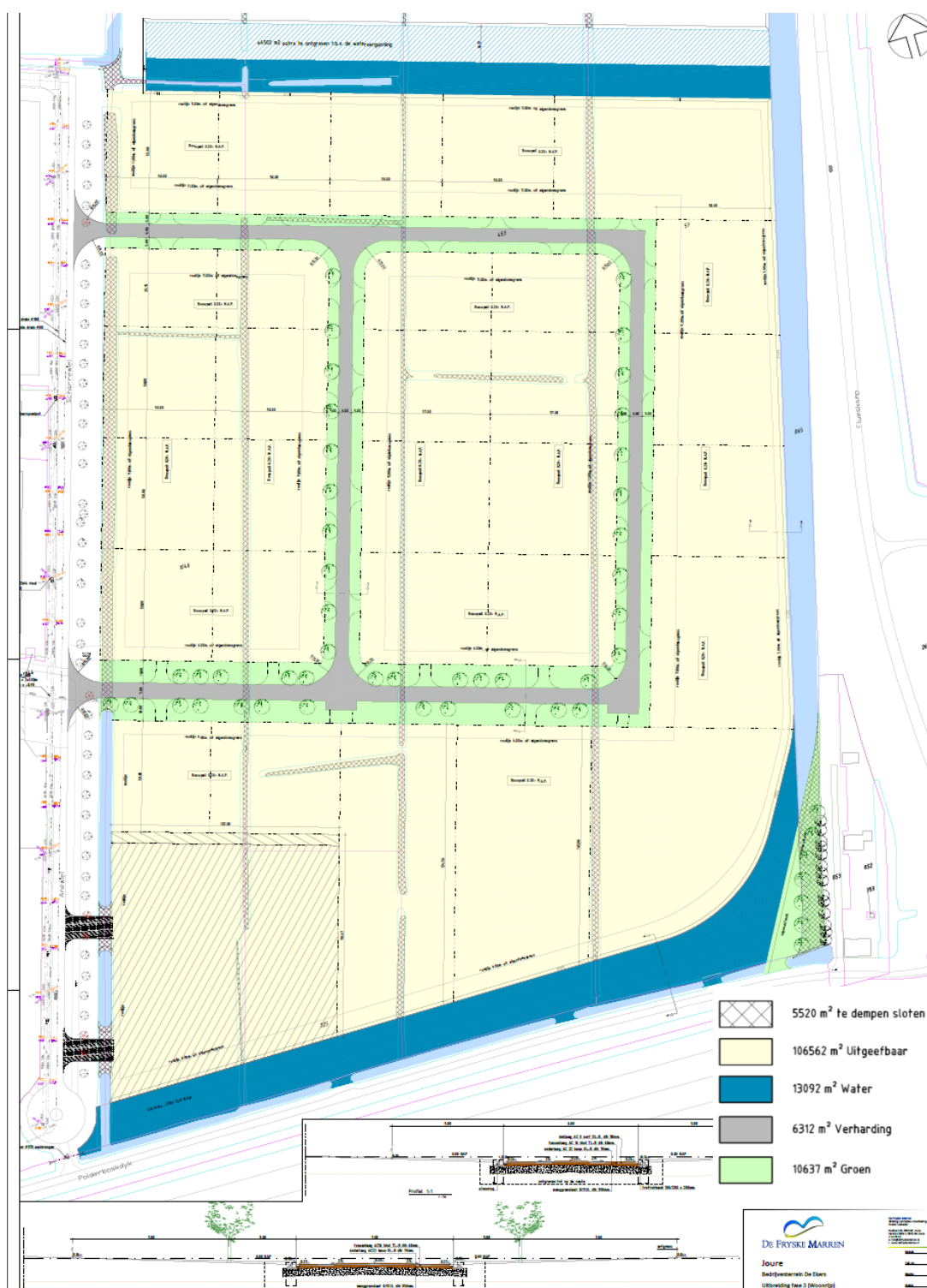
tel. 0511 – 474764

email: info@altwym.nl

website: www.altwym.nl

Figuur 1. Overzicht van het plangebied.

Figuur 2. Overzicht van de plannen (Bron: Gemeente de Fryske Marren).

1. Inleiding

De gemeente Fryske Marren is voornemens om bedrijventerrein de Ekers te Joure uit te breiden. Daarom is in 2018 een quickscan uitgevoerd om de plannen te toetsen aan de vigerende natuurwetgeving (Schut 2018). De conclusie van dit onderzoek was dat de aanwezigheid van Gestreepte waterroofkever, Groene glazenmaker en Grote modderkruiper binnen het plangebied niet kon worden uitgesloten. Om deze reden heeft Gemeente De Fryske Marren aan Altenburg & Wymenga gevraagd aanvullend onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van bovengenoemde soorten. In deze notitie presenteren wij de resultaten van het onderzoek en worden de resultaten in het licht van de plannen beoordeeld volgens de ecologische wet- en regelgeving.

In hoofdstuk 2 van dit rapport is de methodiek van de uitgevoerde onderzoeken opgenomen. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van de onderzoeken en in hoofdstuk 4 is de effectbeoordeling van de beoogde herinrichting op de aanwezige natuurwaarden gedaan. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies van hoofdstuk 4 samengevat.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het ecologisch onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Methode aanvullend onderzoek

Gestreepte waterroofkever

Om te bepalen of de Gestreepte waterroofkever voorkomt binnen het plangebied, zijn de watergangen rondom het plangebied bemonsterd met behulp van een schepnet. Daarbij zijn specifiek de voor de soort geschikte locaties bemonsterd. Het vangen is uitgevoerd tijdens een veldbezoek op 13 september 2018 door een expert op het gebied van de Gestreepte waterroofkever (dhr. J. Tienstra).

Rondom het plangebied zijn zes locaties uitgekozen die het meest geschikt geacht werden als leefgebied voor de Gestreepte waterroofkever. Hierbij werd gelet op het voorkomen van waterplantensoorten die vaak gevonden worden in watergangen waarin ook de Gestreepte waterroofkever voorkomt. Het betreft de plantensoorten Krabbenscheer, Kikkerbeet en Puntkroos. Daarnaast zijn binnen een watergang de plekken uitgezocht die het meest geschikt geacht werden. De Gestreepte waterroofkever heeft een voorkeur voor hoek- en kopeinden van sloten. Ook de openheid van de waterkolom werd meegenomen. De zes locaties zijn vervolgens gedurende ongeveer een kwartier intensief bemonsterd (zie figuur 3 voor de bemonsterde locaties). De monsterlocaties zijn zodanig gekozen dat deze aan de randen van het plangebied liggen. De bemonsterde watergangen zijn die watergangen die het meest geschikt geacht worden voor de Gestreepte waterroofkever. Indien de soort binnen het plangebied voorkomt, zou die door bemonstering op de gekozen plekken aan te tonen moeten zijn.

Voor onderzoek naar de Gestreepte waterroofkever bestaat geen standaardprotocol van BIJ12 of het Netwerk Groene Bureaus. De toegepaste methode wordt echter sinds 2007

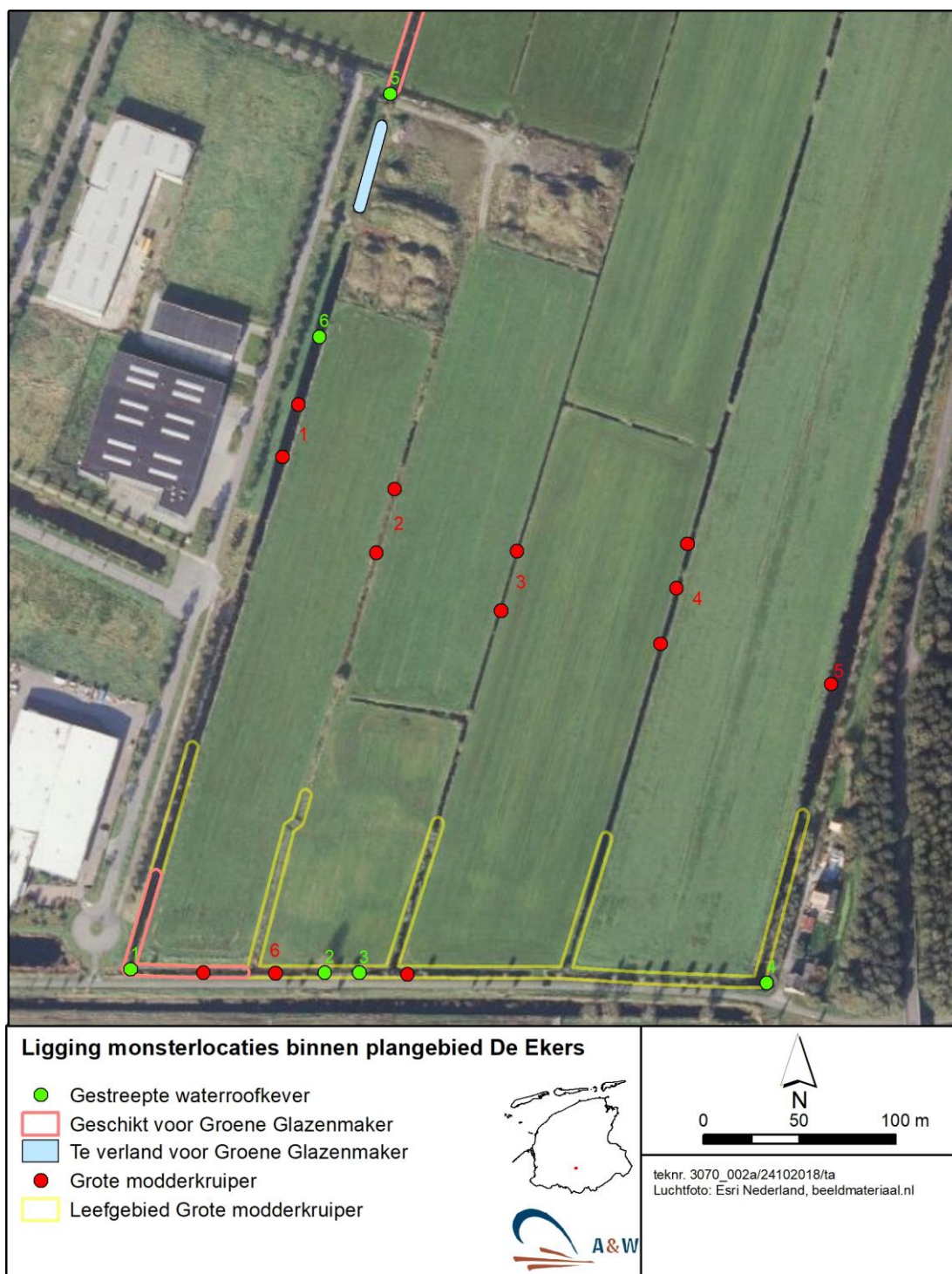
toegepast door EIS Kenniscentrum insecten en andere ongewervelden bij meerjarig trendonderzoek naar de Gestreepte waterroofkever in Nederland (Bron: J. Tienstra). De monsterpunten zijn weergegeven in figuur 3.

Groene glazenmaker

Van de Groene glazenmaker is bekend dat deze in de omgeving van Joure voorkomt (de Boer *et al.* 2014; De Vlinderstichting; pers. comm. J. Tienstra). Daarnaast werden in de omgeving van het plangebied door A&W in 2010 en 2012 Groene glazenmakers aangetroffen (Heikoop & Schut 2010, Schut 2012). De quickscan en het aanvullende onderzoek werden uitgevoerd buiten de periode waarin de Groene glazenmaker vliegt. Daarom was het niet mogelijk om door middel van het vangen van adulte libellen vast te stellen of de Groene glazenmaker voorkomt binnen het plangebied. Tijdens het veldbezoek op 13 september 2018 is door een expert op het gebied van de Groene glazenmaker (dhr. J. Tienstra) ingeschat of de aanwezige Krabbenscheervegetaties voldoen aan de specifieke voorwaarden die de Groene glazenmaker aan zijn leefomgeving stelt. Gezien het algemene voorkomen van de soort in de omgeving van het plangebied, kan worden gesteld dat de soort er te verwachten is als de Krabbenscheervegetaties aan deze specifieke voorwaarden voldoen.

Grote modderkruiper

Aanvullend onderzoek naar de Grote modderkruiper werd uitgevoerd volgens de eDNA methode (Kennisdocument Grote modderkruiper en Soorteninventarisatieprotocol Grote modderkruiper van het Netwerk Groene Bureaus). Deze methode is de meest betrouwbare voor het bepalen van aan- of afwezigheid van de Grote modderkruiper. Er werd op 13 plekken een watermonster genomen in watergangen die in principe geschikt zijn als leefgebied voor de Grote modderkruiper (zie figuur 3). De monsters werden genomen volgens het protocol dat Sylphium Molecular Ecology daarvoor heeft opgesteld. Deze monsters werden per watergang samengevoegd tot in totaal 6 mengmonsters, die zijn geanalyseerd door Sylphium Molecular Ecology.

Figuur 3. Bemonsterde locaties Gestreepte waterroofkever en Grote modderkruiper.

3. Resultaten

De resultaten van het aanvullende onderzoek worden hieronder per soort behandeld.

Gestreepte waterroofkever

Tijdens de bemonstering met een schepnet zijn waterroofkevers aangetroffen, maar de Gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*) werd niet gevonden. Wel werd een andere soort uit de *Graphoderus*-familie gevangen (*Graphoderus cinereus*). Ook werden andere waterfaunasoorten aangetroffen, zoals libellenlarven, de Grote spinnende watertor, vissoorten en een rivierkreeft (tabel 1).

Omdat tijdens de bemonstering de focus lag op het vangen van de Gestreepte waterroofkever, geeft tabel 1 naar verwachting geen volledig overzicht van de waterfaunasoorten die voorkomen in de bemonsterde watergangen.

Tabel 1. Overzicht van de gevangen soorten tijdens de bemonstering met een schepnet.

Nederlandse naam:	Wetenschappelijke naam:
<u>Waterroofkevers:</u>	
Dwarsbandwaterroofkever	<i>Hydaticus transversalis</i>
Vensterwaterroofkever	<i>Ilybius fenestratus</i>
--	<i>Graphoderus cinereus</i>
<u>Vissen:</u>	
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
Zeelt	<i>Tinca tinca</i>
<u>Overige waterfauna:</u>	
Gevlekte rivierkreeft	<i>Orconectes limosus</i>
Grote spinnende watertor	<i>Hydrophilus piceus</i>
Larve van geslacht glazenmakers (soort onduidelijk)	<i>Aeshna</i> sp.
Staafwants	<i>Ranatra linearis</i>
Waterschorpioen	<i>Nepa rubra</i>

Groene glazenmaker

Op basis van expert-judgement werd ingeschat dat aan de zuidwestkant van het plangebied een Krabbenscheervegetatie aanwezig is die geschikt is voor Groene glazenmaker. De grote Krabbenscheervegetatie aan de noordoostkant van het plangebied is niet geschikt voor de soort, omdat deze zich in een te ver gevorderd stadium van verlanding bevindt (zie foto 1). Ook ten noorden van de oostkant van het plangebied bevindt zich een vaart die geschikt is als leefgebied van de Groene glazenmaker (figuur 3).

Grote modderkruiper

In één van de zes mengmonsters werd DNA materiaal aangetoond van de Grote modderkruiper, namelijk in monster 6 (figuur 3). Dit betekent dat de Grote modderkruiper alleen is aangetoond in de watergang die ten zuiden van het plangebied loopt (langs de Polderbosdyk; foto 2). In de watermonsters die in de andere watergangen werden genomen, werd geen DNA van de soort aangetroffen. Met name de bredere watergangen aan zuid, oost en westzijde zijn geschikt als leefgebied van de Grote modderkruiper. De watergang aan de zuidkant waarin de Grote modderkruiper is aangetroffen staat echter in open verbinding met de overige watergangen. Het feit dat de soort alleen is aangetroffen in de

watergang ten zuiden van het plangebied, duidt erop dat het een klein aantal exemplaren betreft en dat de populatie zich niet heeft verspreid naar de andere watergangen.

Er kan echter niet worden uitgesloten dat de Grote modderkruiper sporadisch in de andere sloten voorkomt. Naar verwachting zwemmen Grote modderkruipers vanaf de sloot aan de zuidkant de kleinere sloten in. Er bestaat daarom een zone vanaf die sloot waar de soort te verwachten is. Deze zone is aangegeven in figuur 3.

Foto's 1 en 2. Boven: grote Krabbenscheervegetaties aan de noordwestkant van het plangebied. Onder: watergang langs de zuidkant van het plangebied waarin de Grote modderkruiper is aangetoond (foto's: A&W).

4. Effectbeoordeling

Gestreepte waterroofkever

De Gestreepte waterroofkever werd binnen het plangebied niet aangetroffen. Door uitvoering van de plannen zal geen conflict met de Wet natuurbescherming ontstaan ten aanzien van de Gestreepte waterroofkever.

Groene glazenmaker

De Krabbenscheervegetaties aan de zuidwestkant van het plangebied zijn in principe geschikt als leefgebied van de Groene glazenmaker. Omdat bekend is dat de soort voorkomt in de omgeving van Joure en het een mobiele soort betreft, kan met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden gesteld dat de soort voorkomt binnen het plangebied.

Volgens het inrichtingsplan zal de watergang aan de zuidkant van het plangebied worden verbreed en de watergang langs de westkant deels worden gedempt. In een gedeelte van de watergang waar geschikt leefgebied voor de Groene glazenmaker voorkomt zal een dam worden aangelegd. Door de uitvoering van zowel de verbreding aan de zuidkant als de aanleg van de dam is het onvermijdelijk dat leefgebied van de Groene glazenmaker zal worden aangetast. Voor uitvoering van de plannen, is daarom een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Indien een alternatief inrichtingsplan mogelijk is, waarbij de betreffende watergangen niet worden aangetast, kan ten aanzien van de Groene glazenmaker het aanvragen van een ontheffing mogelijk worden vermeden.

Aan de noordoostkant van het plangebied is een Krabbenscheervegetatie aanwezig die zich in een te vergevorderd stadium van verlanding bevindt (zie figuur 3). Om de mogelijkheden voor de Groene glazenmaker te verbeteren, zou er voor gekozen kunnen worden om het beheersregime van deze watergang aan te passen. De watergang ten noorden hiervan zou daarbij als voorbeeld kunnen dienen (zie figuur 3). Door de vaart regelmatig, maar niet te diep te schonen zal de Krabbenscheervegetaties worden uitgedund, waardoor de vaart weer geschikt wordt als leefgebied voor de Groene glazenmaker.

Grote modderkruiper

De Grote modderkruiper is aangetroffen in de watergang die ten zuiden van het plangebied loopt. Naar verwachting komt de soort echter ook (sporadisch) voor in een gedeelte van de watergangen die daarmee in verbinding staan.

Volgens het inrichtingsplan zal op de locatie van de huidige watergang een bredere watergang worden aangelegd. Dit betekent dat er graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden aan de oevers van de watergang. Daarnaast zullen de kleinere sloten in noordzuidrichting gedempt worden. In de watergang ten westen van het plangebied wordt een dam aangelegd die gepland is binnen het leefgebied van de Grote modderkruiper. Door de graafwerkzaamheden, het dempen en de aanleg van de dam zal leefgebied van de Grote modderkruiper worden aangetast. Voor de uitvoering van de plannen is daarom een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Indien een aanpassing van het inrichtingsplan mogelijk is waardoor het leefgebied van de Grote modderkruiper (aangegeven in figuur 3) behouden kan blijven, zal geen conflict met de Wet natuurbescherming ontstaan en kan een ontheffingsaanvraag worden voorkomen.

5. Conclusies

Gestreepte waterroofkever

Door uitvoering van de plannen zal geen conflict met de Wet natuurbescherming ontstaan ten aanzien van de Gestreepte waterroofkever, omdat de soort binnen het plangebied niet voorkomt.

Groene glazenmaker

Van de Krabbenscheervegetatie aan de zuidwestkant van het plangebied kan met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden gesteld dat de Groene glazenmaker hier voorkomt. Volgens het huidige inrichtingsplan zal het leefgebied van de Groene glazenmaker worden aangetast en zal daarom een conflict met de Wet natuurbescherming ontstaan.

Grote modderkruiper

Volgens het huidige inrichtingsplan zullen de geplande werkzaamheden tot een conflict met de Wet natuurbescherming leiden ten aanzien van de Grote modderkruiper. Daarom dient voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden een ontheffing te worden verkregen bij de provincie Fryslân.

Ecologische plus

In de toekomst kan worden overwogen om een ecologische plus aan te brengen door het beheer van de watergangen in het plangebied zodanig aan te passen dat meer mogelijkheden ontstaan voor de beschermde soorten in de omgeving. De vaart ten noorden van de oostrand van het plangebied (zie figuur 3) kan daarbij als voorbeeld dienen. Daardoor zal de Groene glazenmaker de gelegenheid krijgen om zijn leefgebied uit te breiden. Ook de Grote modderkruiper zal van die maatregelen profiteren.

Literatuur

Boer, E.P. de, E. van Hijum, C. Brochard & R. Bonne van Seijen. 2014. Libellenrijk Fryslân. Mei ljochtsjende wjukken oer it wetter. Bureau Faunax, Gorredijk.

BIJ12 2017. Kennisdocument Grote modderkruiper. Versie 1.0, juli 2017.

Heikoop, J.E. & Schut, J. 2010 Ecologisch onderzoek herinrichting verkeerknooppunt Joure. A&W-rapport 1319a. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Schut, E. 2018. A&W-notitie 3070. Ecologische beoordeling van de uitbreiding van bedrijventerrein de Ekers te Joure. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Schut, J. 2010. Actualisatie van ecologisch veldonderzoek in verband met de herinrichting van knooppunt Joure. A&W-rapport 1811. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Websites

- NDFF
- De Vlinderstichting
- EIS